

Sempozyum Değerlendirmesi: VII. Uluslararası Maneviyat Psikolojisi Sempozyumu, 14-15 Mayıs 2022

Symposium Evaluation: 7th International Symposium on Spiritual Counselling and Guidance, 14-15 May 2022

 Zehra Atak

MEB, Türkiye
zehraatak@hotmail.com

Geliş Tarihi: 10 Haziran, 2022

Kabul Tarihi: 24 Temmuz, 2022

Yayın Tarihi: 30 Ağustos, 2022

Öz: 2014 yılında Kayseri’de düzenlenmeye başlanan ve süreç içerisinde psikoloji alanına maneviyat merkezli bir bakış açısı kazandıran maneviyat psikolojisi sempozyumlarının artık geleneksel hale gelerek yedincisinin düzenlenmesi oldukça önemlidir. Katılımcıların İslami psikoloji, maneviyat psikolojisi ve nefis psikolojisi alanlarının önemli isimlerinden olması sempozyumun değerini daha da artırmaktadır. Psikoloji ve ilgili tüm alanlar için oldukça önemli olan bildirilerin daha önceki sempozyumlarda olduğu gibi bilimsel bir kitap olarak yayınlanması bilimsel anlamda en önemli kazanımdır. Oldukça verimli, başarılı ve profesyonel bir atmosferde geçen sempozyumun ilerleyen yıllarda farklı ülkelerde düzenlenmesi etki düzeyini artıracaktır.

Anahtar Kelimeler: Maneviyat Psikolojisi, Manevi Danışma ve Rehberlik, Nefs Psikolojisi, Psikolojik Danışma Merkezi

Abstract: *It is very important to organize the seventh symposiums on spiritual psychology, which started to be organized in Kayseri in 2014 and brought a spirituality-centered perspective to the field of psychology. The fact that the speakers participated in the symposium are important names in the fields of Islamic psychology, spiritual psychology and nafs psychology, further increases the value of the symposium. The publication of papers, which are very important for psychology and all related fields, as a scientific book, as in previous symposiums, is the most important scientific achievement. Considering the symposium which took place in a very productive, successful and professional atmosphere, organizing it in different countries in the coming years will increase its level of impact.*

Keywords: *Psychology of Spirituality, Spiritual Counseling and Guidance, Psychology of Nafs, Psychological Counseling Center*

Giriş

Türkiye’den ve dünyadan psikoloji ile ilgili alanlardan birçok katılımcının tebliğ sunduğu VII. Uluslararası Maneviyat Psikolojisi Sempozyumu, 14–15 Mayıs 2022 tarihlerinde İstanbul’da İbn Haldun Üniversitesi Külliyesinde gerçekleşmiştir.

Sempozyumun açılışında konuşan Maneviyat Psikolojisi Sempozyumları Düzenleme Kurulu Başkanı Dr. Mustafa Atak; maneviyata kendini kapatan psikoloji alanında son dönemde kültüre dayalı psikoloji yaklaşımlarının ortaya çıkmaya başladığını, 2014 yılından beri düzenlenen Maneviyat Psikolojisi sempozyumları ile birlikte Kur’anı Kerim, hadis-i şerif ve tasavvufun hareketle ortaya çıkan nefis psikolojisi yaklaşımının psikolojinin beşinci gücü olarak psikoloji alanına önemli bir açılım getirdiğini belirtti. Atak, bu çalışmaların neticesinde psikoloji bölümleri bünyesinde Maneviyat Psikolojisi Anabilim dallarının kurulmaya başladığını, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ve İlahiyat alanlarında Batı’da pastrol psikoloji ve manevi bakım olarak adlandırılan manevi danışma ve rehberlik ile ilgili çalışmalara yer verilmeye başladığını ifade etti. Atak, bu alana katkı sunmak ve meseleyi psikiyatri, psikoloji, rehberlik ve psikolojik danışmanlık, sosyal hizmet, din psikolojisi, din eğitimi ve tasavvuf gibi ilgili alan uzmanlarının katılımıyla disiplinlerarası bir yaklaşımla ele almak amacıyla VII. Uluslararası Maneviyat Psikolojisi Sempozyumunun temasının “Manevi Danışma ve Rehberlik” olarak belirlendiğini söyledi. MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Eğitim Ortamlarının ve Öğrenme Süreçlerinin Geliştirilmesi Daire Başkanı İhsan Erkul, maneviyatı, bireysel ve toplumsal yaşamın dışına itmeye çalışan yaklaşımların yıkıcı etkilerinin bulunduğunu ve insanların yaşadığı problemleri içinden çıkılmaz hale getirdiğini söyledi. Erkul, insanlığın maneviyatsız bir yaşamın bedelini çok ağır şekilde ödemekte olduğunu ifade etti. İbn Haldun Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Atilla Arkan, böylesi anlamlı bir sempozyuma ev sahipliği yaptıkları için duyduğu memnuniyeti dile getirdi. Bugün gelinen noktada değişimin hızının inanılmaz boyutlara geldiğini, bunun birtakım kolaylıkların yanında bazı zorlukları da beraberinde getirdiğini belirten Arkan, tarihi oldukça eski olmasına rağmen manevi danışmanlığın literatürde kabul edilmesinin ancak son 20 yılda gerçekleştiğini ifade etti. Manevi danışmanlık eğitimi alan kişilerin, modern hayatın getirdiği ihtiyaçlara göre yetiştirilmesi ve istihdam edilmesi gerektiğini belirten Arkan, bunun için de manevi danışmanlık eğitimlerinde bu ihtiyaçlara cevap verecek bir müfredatta uzlaşılması gerektiğinin altını çizdi. Yaşanan değişimin tüm boyutlarıyla anlaşılmasının önemli olduğunu vurgulayan Arkan, manevi danışmanlık alanında yedincisi düzenlenen ve ilerleyen dönemlerde devam etmesi planlanan bu sempozyum ve benzeri faaliyetlerle bu alanın güçlenmesi ve içeriğinin zenginleştirilmesi temennisiyle konuşmalarına son verdi.

Açılış konuşmalarının ardından sempozyumun ilk oturumuna geçildi. Prof. Dr. Hasan Kaplan'ın başkanlığını yaptığı ilk oturumda; "İntihara Yönelik Manevi Danışmanlığın Dinsel Kaynakları" konulu tebliği sunan Rümeyza Biçer, her toplumu duygusal olarak derinden etkileyen ve zamanla artan intihar vakalarının önüne geçilmesinde psiko-sosyal destek ve yardım yanında kişilerin dini görüş ve dindarlık boyutlarına olduğu kadar psikolojileri ve karakter özelliklerine de uygun olarak manevi danışmanlık desteği verilmesinin, kişinin psikolojik iyi oluşunu ve yaşam motivasyonunu olumlu etkileyebileceğini ileri sürdü. İntihar girişimi sonrası dindar kişilere sunulacak manevi danışmanlıkta kullanılacak dinsel kaynakların önem taşıdığını; kişilerin değer verdikleri dini metinlerin, dini tutumlarını da etkilediğini belirten Biçer bu anlamda yapılacak her çeşit yardımın, intihar düşüncesi bulunan bireylerin "yardım çığılığı"na cevap vermesi bakımından önemli olduğunu vurguladı. "Bişr-i Hafi Sendromu: Bağımlılıkta Maneviyatın Rolü Üzerine Bazı Tespitler" konulu tebliği sunan Dr. Nihal İşbilen, şunları söyledi: Yapılan çalışmalarda daha çok dinin ve maneviyyatın bağımlılıkla mücadelede olumlu etkilerinden bahsedilmektedir. Derinlemesine incelendiğinde ise din ve maneviyyatın ters etki yapabildiği de gözlemlenmektedir. Dindarlığın patolojik bir şekilde oluşması, kişiye fayda sağlamanın aksine çeşitli zararlara neden olmakta ve kişinin kendi çarpık inançlarının bağımlılıkla mücadele sürecini sabote etmesine neden olmaktadır. Bişr-i Hafi sendromu olarak etiketlediğimiz bu durumda bağımlı birey, dini kaynaklı irrasyonel düşüncesiyle iradesini zayıflatan bir ümit bularak dışarıdan çok sevimli görünen ama içeriden onu içten içe yıkan ve bağımlılığını derinleştiren bir tutum geliştirmektedir. Burada kilit unsur, kişinin maneviyyat dünyasının ve maneviyyat profilinin doğru anlaşılmasıdır. "Bağımlılık Terapi ve Tedavisinde Manevi Danışma ve Rehberlik" konulu tebliğ sunan İrem Düzenli; manevi değerler, dua, inanç gibi uygulamaların tıbbi tedaviler kadar hastanın iyileşmesinde kullanılan yöntemlerden biri olduğunu ifade etti. Birçok araştırma sonucuna göre, dini ve manevi duygular içinde olan kişilerin daha iyi zihinsel sağlığa sahip olduklarını, bu manevi duyguların etkisiyle kişide depresyon, intihara teşebbüs ve bağımlılığın azaldığını vurgulayan Düzenli, alkol veya madde kullanmayı bırakan bireylerin daha sonra tekrar başlama durumunda kendilerine olan özsaygılarını kaybettiklerini ve bunu engellemede 'tövbe' kavramının devreye girdiğini belirtti. "Self, Religion and Culture: Implications for Counselling" konulu sunumunda Prof. Dr. Nourani Noor; insanın, beden ve ruhtan oluşması sebebiyle hem bu dünyanın hem de daha yüksek manevi dünyanın bir yaratığı olduğunun altını çizerek şunları ekledi: Allah, insanı iki zıt alemden üçüncü bir varlık meydana getirerek yaratmıştır. Muhiddin İbn Arabi'nin ruhu beden ile tabiat arasında bir berzahta görmesinin nedeni de budur. Onu diğer yaratılmışlardan farklı kılan, insanın biçimler dünyasını aşmasını ve ruhsal öteye geçmesini sağlayan bir 'bilinç'tir. Bir berzah olarak ruh, duygularla kavranabilen ile ötesi

arasında bir köprü görevi görür. Bu yüzden insanın doğası her iki gerçeği de yansıtmaya yeteneği nedeniyle özeldir.

Prof. Dr. Sefa Saygılı'nın başkanlığını yürüttüğü ikinci oturumda "Kur'an-ı Kerim Merkezli Manevi Danışmanlık ve Rehberlik: İnşirah Sûresi, Bakara Sûresi 155 ve Mülk Sûresi 2. Ayetler Örneği" konulu sunumunda Doç. Dr. Mustafa Naci KULA; Allah- insan ilişkisi ile ilgili bilgiler yanında bu ilişkiyi merkeze alarak insanın kendisi, toplumla ve hayatla ilişkisi açısından da önemli bilgiler sunan Kur'an-ı Kerim'in, bireyin hayatının anlam ve amacını belirlemesi ve karşılaştığı sıkıntılara ilişkin nasıl davranması gerektiğine yönelik önemli bilgileri karşımıza çıkardığını ifade etti. İnsanın varoluşsal temel sorusu olan "Niçin varım?" sorusuna "İnsanları ve cinleri bana kul olsun diye yarattım." ayeti ile cevap verilirken diğer yandan yaşadıklarının anlamına ilişkin sorularına da çarpıcı bir şekilde Bakara Sûresinde cevap verildiğini dile getiren Kula, ilgili ayette insanın hayatı boyunca korku ve açlıktan bir şeyle ki burada şey kelimesi bağlamında insanın bu durumlar karşısında kendisinin ürettiği düşünce ve eylemlerin ayetin bağlamına uygun düştüğünü vurguladı. "Maladies of the Nafs and Spiritual Wisdom in Islamic Psychology" konulu sunumunda Prof. Dr. Muhammad Tahir Khalily; nefsin hastalıklarını gadap, kıskançlık, kin, cimrilik, korkaklık, kibir, kendini beğenme, yanılsama, riya ve iğneleyici söz olarak tanımladı. Khalily, nefsi merkeze alan modern psikolojinin kökenini sadece kişiyi merkeze alan seküler bir paradigmadan aldığını, İslami psikolojinin ise temelini kişiyi bütünüyle Allah'a teslim etmekten aldığını belirtti. "Psikiyatri Kliniği ve Manevi(İslami) Psikoterapi" konulu sunumunda Dr. Öğr. Üyesi Okan İmre; eğer sağlam manevi bir inanç ve tevekkül varsa hastaların hastalıklarına sabredebildiklerini belirttikten sonra, "Niçin bu inanç mekanizmalarını destek için kullanmayalım ki? Psikiyatristler neden bu manevi noktaları ihmal ediyorlar hala anlamış değilim. Allah'a inanmasanız da, dindar olmasanız da yine de bu savunma mekanizmalarını devreye sokmanız gerekmiyor mu?" diyerek şaşkınlığını ifade etti. İmre, bazı hastaların, kanser kendilerini öldürmeden, girdikleri bunalım sonucu intihar ettiklerini söyleyerek ölümün evrenselliğini, din, dil, ırk tanımadığını dolayısıyla hastanın inandığı şekilde ölüme hazırlanması gerektiğinin önemini belirtti. "Manevi Tekâmülde Güzel Ahlak ve Verme Ahlakının Ehemmiyeti" konulu sunumunda Psikiyatrist Dr. Mustafa Merter, hastalarda uzun vadeli bir psikolojik düzelme bekleniyorsa ilaç tedavisi ve psikoterapinin yanı sıra sosyo-terapi çerçevesinde aktif bir şekilde hayır işlerine tevessül edilmesinin artık elzem olduğunu, sadece danışan ve hastaların değil, terapistlerin de motive edilmesi gerektiğini vurguladı. Merter, bütün psikolojik danışma merkezlerinin, psikoterapi kuruluşlarının ve fakültelerin psikoterapi birimlerinin, bir hayır kurumu ile entegre edilmesinin hatta aynı çatı altında olmasının gerektiğinin altını çizdi.

Prof. Dr. Hür Mahmut Yücer'in oturum başkanlığını yürüttüğü üçüncü oturuma "Manevi Danışmanlık Uygulamalarının Gençlerin Anlam Arayışına Etkisi" konu sunumla katılan manevi danışman Tuba Törnük; bireyin düşünce dünyasında anlam ve amaç bulma ihtiyacına rehberlik edecek olan manevi danışmanlık hizmetinin gencin hayata dair problemlerine din çerçevesinde çözümler bulma, duygusal dinginliği ve anlamlandırmayı sağlama, ikna edip rahatlatma görevlerini üstlendiğini belirtti. Törnük, anlam arayışındaki gençlerin; zorlu hayat koşullarının üstesinden gelebilmeleri, modern dünyanın, değişen ve dönüşen toplumsal değerlerin, gelişen teknoloji ve bilimin kuşattığı hayatlarını anlamlandırarak boşluk hissinden kurtulabilmeleri için dini, ahlaki ve manevi değerlerle donanmaları gerektiğini ifade ederek manevi danışmanlığa duyulan ihtiyacın ve manevi değer yoksunluğunun üstesinden gelebilme yolunun manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinden geçtiğini belirtti. "Batıdaki Manevi Bakım Uzmanları Perspektifinden Huzurevinde Bulunan Yaşlılar (Laurens- Hollanda)" konulu bildiri ile sempozyuma katılan Arş. Gör. Dilek Bal Koçak; huzurevlerinde birçok deneyim kazanmış olan manevi bakım uzmanlarının, bu alana yıllarını verdiklerini, hangi ihtiyaca nasıl karşılık verilebileceği üzerine uzmanlaştıklarını belirttikten sonra çalışmasında on yılı aşkın bir süre Rotterdam ve çevresindeki huzurevlerinde yaşlı bireyler ile çalışan manevi bakım uzmanı Remie Jacobs ve öncesinde Hollanda Protestan Kilisesine bağlı bir papaz olarak, sonrasında ise sekiz yıl manevi bakım uzmanı olarak (Rotterdam ve çevresinde) huzurevlerinde görev alan manevi bakım uzmanı Paulien Matze ile görüşmeler gerçekleştirdiğini ifade etti. Koçak, yaptığı araştırma ile uzmanların görüşleri üzerinden Türkiye'de yaşlılara manevi bakım alanında gerçekleştirilecek çalışmalara örnek teşkil etmesini amaçladığını söyledi. "Günümüz İnsanı ve Varoluş Bunalımı" konulu tebliği sunan Prof. Dr. Nevzat Tarhan; yaşadığımız çağın en büyük hastalıklarından birisi, anlamsızlık hastalığı olduğunu ifade etti. Günümüz insanının, hastalanmadığında organlarının bile farkında olmayacak durumda olduğunu belirten Tarhan, benzer şekilde, psikolojik kökenli hastalıklar bulunmasa, kişilerin melekelerinin farkına varıp, onları da soruşturma ihtiyacı hissetmeyeceğini ifade etti. İnsanların bu asra kadar ruhu ve Yaratıcı'yı büyük çoğunlukla kabul ettiklerini, bilimsel olarak onu reddedenlerin çoğunun ya bilgisizlikten ya da tepkisel anlamda umursamadıklarından dolayı inkâr ettiklerini söyleyen Tarhan; Yaratıcıya karşı hesap verilmesinin gerekli olmadığı ve zaten de Yaratıcının olmadığı düşüncesinin, toplumları istedikleri gibi yaşama arzusuna sevk ettiğini dolayısıyla, bir dış gücün ve hesap vermenin olmayacağı düşüncesinin anlamsızlık hastalığı gibi pek çok ruhsal hastalığı doğurduğunu dile getirdi. "Contributions of Early Muslim Scholars to Psychology: M. Ashraf Ali Thanvi (1863–1943)" isimli sunumu ile sempozyuma ABD'den katılan Prof. Dr. Amber Haque; Thanvi'nin bin kadar el yazması kitabı inceleyerek yazmaya başladığını ve yazılarında

insan kişiliğine ve psikolojik bozuklukların tedavisine odaklandığını belirtti. Haque; nefis, akıl ve kalp arasındaki etkileşimleri ve nefis temizliğinin psikolojik rahatsızlıkları nasıl önleyebileceğini ayrıntılı olarak açıklayan Thanvi'nin yaklaşımında tövbenin, huzur ve mutluluğun en önemli şartı olduğunu vurguladı.

Başkanlığını Prof. Dr. Süleyman Derin yürüttüğü sempozyumun dördüncü oturumunda, "Psikolojik Danışman Adaylarının Manevi Danışmanlık ve Rehberliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi" konusu ile sempozyuma iştirak eden Dr. Öğr. Üyesi Yunus Altundağ, Batı kültüründe yaklaşık yüz yıllık bir geçmişe sahip olan manevi danışmanlık alanının Türk toplumu için oldukça yeni bir kavram ve uygulama alanı olduğunu söyledi. Manevi bakım (pastoral care) ya da manevi danışmanlık (pastoral counselling) ifadeleriyle kavramsallaştırılan bu uygulama alanının, Türkiye'de Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK)'nun bir meslek alanı olarak kabul etmesi ve tanımlaması ile resmi bir boyut kazandığını vurgulayan Altundağ, manevi danışmanlığın kavramsal olarak tanımlanmasında hem yurt içi hem de yurt dışı literatüründe tam bir uzlaşmanın olmadığını, bunun temel sebebinin de maneviyat kavramının din kaynaklı ya da dinden bağımsız bir şekilde ele alınması olduğunu ifade etti. "Islamically Integrated Psychotherapy: History, Context and Ways Forward" konulu tebliği ile sempozyuma ABD'den iştirak eden Dr. Carrie M. York; İslami psikoloji kavramına karşı Batı'da büyük bir direniş olduğunu özellikle dinin psikoloji alanına girmesinden bazı psikologların çok rahatsızlık duyduklarını buna rağmen dinin, psikolojinin içerisinde bir şekilde yer aldığını belirtti. 1940'lardan itibaren APA'da yerel, kültürel ve dini psikolojiye saha açıldığını ve bu psikoloji yaklaşımlarına karşı daha pozitif bir bakış açısı oluştuğunu vurgulayan York, son dönemde Batı'da İslami psikolojiye karşı gösterilen tepkinin İslam ülkelerinden daha az düzeyde olduğunu, Batı'da bu konunun daha kolay çalışılabilir olduğunu dile getirdi. "Cognitive Behavioral Therapy and Spiritual Counseling" konulu tebliğ ile sempozyuma Endonezya'dan katılan Dr. Diana Setiyawati; din ve maneviyatın terapide ele alınmamasının en önemli nedeninin, terapistlerin dini konulardaki bilgi ve deneyim eksiklikleri ve terapi sınırlarını aşma korkuları olduğunu altını çizdi. Setiyawati; İslami terapideki en önemli unsurların, namaz kılmak, peygamberlerin hayatını model almak, özellikle depresyona girmemek için her gün Kur'an okumak olduğunu belirtti. "Manevi Danışmanlık Destekli Bir Psikoloji Danışma ve Rehberlik Merkezi Modeli: ERREM" konulu tebliği sunan Dr. Mustafa Atak; üniversite yıllarının öğrencilerin kişisel, sosyal, akademik ve mesleki alanlarda birçok yenilikle karşılaştığı, yeni sorumluluklar aldığı ve en önemlisi yeni bir yaşam tarzı edinmek durumunda kaldığı bir dönemi kapsadığı üzerinde durarak bu geçiş döneminde öğrencilerin var olan potansiyellerini geliştirmelerine, yeni beceriler kazanmalarına ve daha etkin bir yaşam sürmelerine yardımcı olacak, aynı zamanda

karşılaştıkları çeşitli sorunlara yönelik kendilerine destek olacak psikolojik danışma merkezlerine ihtiyaç duyduklarını belirtti. Bu amaçla 2009 yılında kurulan ERÜ Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezinde 13 yıllık süreçte yaklaşık 1800 üniversite öğrencisi ile bireysel psikolojik danışma görüşmeleri gerçekleştirdiklerini dile getiren Atak, başlangıçta seküler bir psikolojik danışmanlık modeli benimsenen merkezde, ihtiyaçlar ve tespitlerden hareketle maneviyat ve nefis psikolojisi merkezli çalışmalara yer vermeye başladığını ifade etti.

Başkanlığını Prof. Dr. Sefa Bulut'un yürüttüğü beşinci oturumda, "Applying Islamic Principles to Clinical Mental Health Care: Introducing Traditional Islamically Integrated Psychotherapy" konulu tebliği sunan Dr. Hooman Keshevarzi, aydınlanmada ve modern çağda önemli bilimsel başarılar elde edildiğini, bilimlerdeki uzmanlaşmaların keşiflere yol açmasıyla teolojinin, bağlamsal ve dünyevi bilimlerden çıkarıldığını ve fizik beden uzlaşmasının sağlanamaması neticesinde metafiziğin terk edildiğini ileri sürdü. Keshevarzi, bu dönemde psikolojinin, indirgemeci ve deneyci bir mantığa büründüğünü belirterek Freud'un dinin hayalgücü olduğunu iddia ettiğini, Skinner ve Watson'un, gözlem ile incelenemeyen her şeyi reddederek metafiziği tamamen terk ettiğini, postmodenitenin indirgemeciliğine meydan okuyan Rogers gibi psikologların da psikoloji alanında dini küçümsediklerini iddia etti. "Türkistan Coğrafyasının İslamlaşmasında Ahmed Yesevî'nin İlim ve İrşad Faaliyetlerinin Manevî Rehberlik Boyutu" konulu sunumunda Doç. Dr. Mehmet Şirin Ayşin; Yesevî'nin manevi rehberlik metotlarına bakıldığında dinin maslahatını iyi bilen, yaşadığı dönemi ve o dönemin insanların ihtiyaçlarını iyi tespit ederek onlara İslam dininin, inanç, ibadet ve ahlak esaslarını anladıkları bir dil ile gayet basit, anlaşılır ve sistemli bir şekilde öğreten bir entelektüel olduğunu ifade ederek Yesevî'nin, manevî rehberliğinin temellerini Kur'an ve Sünnete dayandırmış, ilim, amel ve aksiyonerliği ilke edinmiş, teşkilatçı bir anlayışa sahip, iyi insan yetiştirmeye odaklanmış, beklentisiz yaşama prensibi ile hareket etmiş, kendi el emeği ile geçinmiş manevi bir rehber ve mürşit olduğunu öne sürdü. "Spiritually-Integrated Psychotherapy: The Approach of Malik Badri" isimli tebliği ile sempozyuma İngiltere'den iştirak eden Dr. Abdullah Rothman; ünlü psikolog Malik Bedri'nin psikoterapide, tek bir yonteme ve yaklaşıma bağlı kalmadığını, kendi yaşam deneyimini ve farklı bilgi birikimini kullandığını, yaklaşımının her danışanın ihtiyacını karşılar nitelikte olduğunu, geleneksel ve teknik kalıpların dışına çıktığını ve resmi psikoterapi ritüellerinin kendisini kısıtlamasına izin vermediğini ifade etti. Rothman, Malik Bedri'nin terapisinde; danışanın tabiatındaki olumlu deneyimlerini keşfedip bu deneyimleri geliştirmesi yönünde teşvik edilmesinin, danışanın kendi deneyimini hatırlamasına rehberlik edilmesinin, danışanı Allah'ı anmaya yöneltmenin önemli olduğunu vurguladı.

Sempozyumun altıncı oturumunun başkanlığını Dr. Ebru Morgül yürüttü. “Din Hizmetlerinde Bir Tecdit mi? MDR Üzerine Bazı Teolojik ve Psikolojik Mülâhazalar” konulu sunumunda Prof. Dr. Hasan Kaplan; yeniliğe açık bir din olan İslam’da fıkıh kültürünün oldukça zengin örneklerle dolu olduğunu ancak geçmişte yaşanan bazı hadiseler nedeniyle İslam toplumunda bir içe kapanma sözkonusu olduğunu ve İslam dünyasının son yüzyılının savunma ve tartışmalarla geçtiğini ifade etti. Manevi Danışmanlık ve Rehberlik’in aslında dinde bir tecdit hareketi sayılabileceğini belirten Kaplan, Diyanet İşleri Başkanlığı’nın MDR projesine dinde bir güncelleme şeklinde yaklaştığını zannetmediğini ama sadece cami merkezli anlayışın da bu vesileyle güncellendiğini belirtti. “Anlam Arayışı ve Manevi Danışmanlık” konulu tebliği ile sempozyuma katılan Psikiyatrist Dr. Mustafa Ulusoy; hayatındaki en büyük bunalımı psikiyatrist olunca yaşadığını belirterek çok istediği mesleğini icra etmeye başlayınca, ‘Tüm insanları tedavi etsek ne olacak? Herkes ahirete geçiyor? Yaşadığım yıllar nereye gitti?’ sorularıyla kendisinin de bir anlam arayışı sorunu yaşadığını ifade etti. Seküler ve kozmik anlam olmak üzere iki şekilde anlam bulmanın sözkonusu olduğunu söyleyen Ulusoy, sorunun çözümünde varoluşsal olarak işe yaramanın önemine vurgu yaparak insana düşenin yaratılanların güzelliğinin şahitliğini yapmak olduğunu belirtti. “Rooting Psychology in Islamic Principles” konulu sunumuyla sempozyuma ABD’den katılan Dr. Rania Awaad; dünya tarihinde ilk psikiyatri hastanesinin (bimarhane) 705 yılında Bağdat’ta kurulduğunu ve bir süre sonra da bimarhanelerin beyin ameliyatları yapılan, psikiyatri enstitüsü gibi faaliyet gösteren araştırma merkezlerine dönüştüğünü ifade etti. Hastaların rahatlaması için çiçek bahçeleri ve akan çeşmelerle dekore edilen bimarhanelerde, müzik terapi, masaj terapi, medical terapi ve yürüyüş terapisi teknikleri kullanılarak izolasyon yapılmadan psikiyatrik tedavi uygulandığını belirten Awaad, bilişsel terapidaki moral gelişimi ve motivasyon anlayışının bir tedavi yöntemi olarak bimarhanelerde yer aldığını dile getirdi. “The Significance of the Human Composition and the Channels of Knowledge for the Foundation of Islamic Psychology” başlıklı sunumuyla iştirak eden Dr. Manal Mohammed Asif; İslami anlamda insana bakışta, insanı anlamada ruhu kabul etmenin çok önemli olduğunu belirtti. Ahirete inanan kişinin mükafatlandırılacağına bilincinde olmanın dünyadaki kayıpları, kaygıları azaltacağını söyleyen Asif, bu durumun müslüman psikologlar tarafından terapidde göz önünde bulundurulması gerektiğini ifade etti.

Sonuç olarak ilkinin 2014 yılında Kayseri’de düzenlendiği ve süreç içerisinde psikoloji alanına maneviyat merkezli bir bakış açısı kazandıran maneviyat psikolojisi sempozyumlarının artık geleneksel hale gelerek yedincisinin düzenlenmesi oldukça önemlidir. Katılımcıların İslami psikoloji, maneviyat ve nefis psikolojisi alanlarının önemi

isimlerinden olması sempozyumun değerini daha da artırmaktadır. Psikoloji ve ilgili tüm alanlar için oldukça önemli olan bildirilerin daha önceki sempozyumlarda olduğu gibi bilimsel bir kitap olarak yayınlanması en önemli temennimizdir. Oldukça verimli, başarılı ve profesyonel bir atmosferde geçen sempozyumun düzenleme kuruluna ve sempozyuma ev sahipliği yapan İbn Haldun Üniversitesine teşekkürlerimi sunuyorum, maneviyat psikolojisi sempozyumlarının önümüzdeki yıllarda da devamını diliyorum.